

BUITEN

5^E JAARGANG N^O. 14.

ZATERDAG 8 APRIL 1911.

Foto Aug. F. W. Vogt RUÏNE VAN HET OUDE SLOT BIJ GRUBBEVORST (L.)

INHOUD:

RUÏNE VAN HET OUDE SLOT BIJ GRUBBEVORST (L.) ILLUSTRATIE	BLZ. 157
DE STERRENHEMEL IN APRIL, DOOR A. A. N.	158
DE GROOTE BLOEMENTENTONSTELLING TE BOSKOOP, DOOR E. TH. W.	158
JEAN EN DE SCHUTTERIJ (SLOT), DOOR A. F. V. BEURDEN	159
CORRESPONDENTIE	159
HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN (SLOT), GEILLUSTREERD	BLZ. 160—163
DRIEKONINGENFEEST, UIT HET ITALIAANSCH, DOOR MARY ROBBERS	BLZ. 162
DE MOERBEIBOOM, DOOR D. J. VAN DE VEN, GEILLUSTR.	163
HET KRUIDJE-ROER-MI'-NIET (SLOT), DOOR G. DE GRAAF	164
LANGS DIJKEN EN WEGEN (VERVOLG), DOOR J. VIJVERBERG, GEILLUSTREERD	164
INSECTENDOODENDE MIDDELEN, DOOR E. TH. W.	166
WILDE KONIJNTJES, DOOR L. DORSMAN Cz., GEILLUSTR.	166
DE TOREN VAN DEN BRIEL DOOR J. J. MOERJAN, GEILL.	167

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, **Rokin 74-76, Amsterdam.** Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een afverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

DE STERRENHEMEL IN APRIL.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrenbeelden in den vóóravond (omstreeks 9 uur):
Zenith: Groote Beer, Draak;
Noorden: Andromeda, kleine Beer, Cassiopeia, Cepheus, Draak, Hagedis, Zwaan;

Noordoosten: Lier;

Oosten: Boötes, Hercules, Jachthonden, Kroon, Ophiuchus, Slang, Weegschaal;

Zuidoosten: Maagd;

Zuiden: Schip Argo, Beker, Hoofdhaar van Perenice, Kreeft, groote en kleine Leeuw, Raaf, Sextant, Waterslang;

Zuidwesten: Groote en kleine Hond;

Westen: Eenhoorn, Lynx, Orion, Stier, Tweelingen, Wagenman;

Noordwesten: Driehoek, Giraffe, Perseus.

De *Melkweg* loopt te 9 uur van het Zuidwesten naar het Noordoosten, maar is slecht zichtbaar en misschien alleen in het Noordwesten, waar hij ongeveer dertig graden hoog staat, goed te herkennen.

Voor *Zodiakaallicht* en *Gegenschein* wordt het seizoen deze maand langzamerhand ongunstiger. Misschien zal in de eerste dagen van April, als de maan nog niet hindert, het Zodiakaallicht in het Westen wel na zonsopgang gezien kunnen worden; de *Gegenschein* bovendien na den 20^{en}, als het Laatste Kwartier pas laat in den nacht opkomt. Men zoekt het uiterst zwakke schijnsel in het sterrenbeeld Maagd, niet ver van de ster der eerste grootte α (Spica); de betrekkelijk geringe hoogte boven den horizon maakt voor de waarneming een buitengewoon doorschijnenden dampkring noodzakelijk.

Van 19 tot 22 April zijn er vallende sterren te verwachten, die naar hun straalpunt in het sterrenbeeld Lier *Lyriden* heeten. Vroeger rijk, schijnt deze „zwerf” in de laatste jaren sterk verarmd te zijn.

De *tijdsverfening* is deze maand gering. De zon is in het begin van April 4 minuten bij de klok achter, haalt haar den 16^{en} in, en zal den 1^{en} Mei 3 minuten vóór geraakt zijn.

Pas hen valt dit jaar op 16 April; dit zal ook in 1922 en 1933 gebeuren, en het is 68 jaar geleden zelfs vier malen achtereem met tusschenpoozen van elf jaren gebeurd (1843, 1854, 1865 en 1876). Dat er in den Paaschdatum vaak een periode van elf jaren moet optreden, kan uit de formule van Gauss, die ik voor de berekening van dien datum vroeger (Buiten II No. 14) eens mededeelde, begrijpelijk gemaakt worden. Deze formule luidt voor een jaartal J :

Zij a de rest der deeling van J door 19,

b .. .. J .. 4,

c 7,

d .. .. $19a + 24$ door 30,

en e .. .. $2b + 4c + 6d + 5$ door 7,

dan valt Paschen voor de jaren 1900—2099, een enkel uitzonderingsgeval daargelaten, op $22 + d + e$ Maart.

Groeit nu het jaartal J met 11 aan, dan wordt b 3 grooter of 1 kleiner. Nemen wij het laatste geval, dat bv. voor de jaren 1843, 1854, 1865 en 1876 geldt ($b = 3, 2, 1, 0$). Het getal c wordt 4 grooter of 3 kleiner, maar uit de wijze waarop c in de rest e een rol speelt, is het duidelijk, dat het er niet toe doet, of wij c met 4 laten aangroeien, of met 3 verminderen. De verandering van a is + 11 of - 8, die van d derhalve - 1 of + 29 of - 2 of + 28. Alleen als de verandering van d klein is (- 1 of - 2) kan de formule denzelfden Paaschdatum geven: immers is e als rest van een deeling door 7 tot de getallen kleiner dan 7 beperkt. Het blijkt nu, dat het getal $2b + 4c + 6d + 5$ met 8 aangroeit, als d 1, met 2, als d 2 kleiner wordt; e , rest van de deeling van dit getal door 7, kan in deze beide gevallen 1 en 2 grooter worden, en daarmede blijft de Paaschdatum $22 + d + e$ Maart dezelfde. Kort geleden is door Prof. Hartmann te Göttingen een andere Paaschregel opgesteld, die nog iets sneller dan die van Gauss tot het doel leidt.

Zij q het quotient der deeling van J door 4,

a de rest 19,

C .. .. $204 - 11a$ door 30,

en D .. .. $J + a + C - 13$ door 7,

dan valt Paschen onder hetzelfde voorbehoud als boven gemaakt werd op $28 + C - D$ Maart.

Voor $J = 1911$ is $q = 477$, $a = 11$, $C = 23$, $D = 4$, en dus valt Paschen op 47 Maart = 16 April.

Uit dezen regel is nog gemakkelijker af te leiden, dat vaak na elf jaren dezelfde Paaschdatum moet terugkeeren. Voor de vier hierboven behandelde jaren 1843, 1854, 1865 en 1876 klimt q telkens met 3 op, zoodat $J + q$ met 14 vermeerderd, welke vermeerdering echter geen invloed heeft op D , de rest eener deeling door 7. Derhalve kunnen C en D met hetzelfde bedrag veranderen — als namelijk de verandering van C kleiner dan 7 is — zoodat $28 + C - D$ onveranderd blijft.

Den 28^{en} April is er een *totale zonsverduistering*, die ongelukkig alleen in de Stille Zuidzee goed zichtbaar is; wel jammer, want de duur der totale eclips zal voor gunstig gelegen plaatsen vijf minuten kunnen bedragen.

Mercurius zal half April door zijn tamelijk groote elongatie (20° Oost van de zon) onder vrij gunstige omstandigheden als avondster te zien zijn. Men zoekt van 11 tot 18 April een uur na zonsopgang het punt op, dat ongeveer midden tusschen Venus ligt en de plaats, waar men onder den horizon de zon kan vermoeden; hier zal men, na eenig zoeken, hetzij met het bloote oog, hetzij met een binocle, waarschijnlijk gemakkelijk *Mercurius* ettelijke (5 à 8) graden boven *Saturnus* zien staan.

Venus is een prachtige avondster. Daar de synodische omloopstijd dezer planeet ongeveer 1 jaar en 7 maanden bedraagt, herhalen zich nu de verschijnselen, die ook in September 1909 te zien waren, maar toen in een ongunstig jaargetijde vielen; ik beschreef vroeger eens (Buiten IV N°. 26) hoe door de helling der ekliptika op den horizon het Eerste Kwartier voornamelijk in de lente gunstig voor de waarneming staat. Hetzelfde geldt voor de planeet Venus als avondster, en wij zullen April 1911 dus niet met September 1909 moeten vergelijken, maar liever, nog 19 maanden terug tellende, met Februari 1908. Men vergelijkte Buiten II N°. 6, waarin tevens een beschrijving van de schijngestalten van Venus gegeven werd. Evenals toen neemt de middellijn der planeet deze maand van 12" tot 14" toe; de schijngestalte is nog „voller dan Eerste Kwartier”; de planeet komt elken dag in gunstiger stand, en wordt steeds helderder.

Mars blijft nog zeer moeilijk waarneembaar; de roode planeet, welker middellijn nog pas 6" meet, en welker helderheid nog gering is, komt half April ongeveer half vier op, zeven kwartier vóór de zon.

Jupiter is bijna den heelen nacht waarneembaar; de planeet blijft deze maand langzaam terugloopen in het sterrenbeeld Weegschaal; den 1^{en} Mei heeft de oppositie met de zon plaats.

Daar *Neptunus* in de Tweelingen staat, en dus in den vóóravond gemakkelijk — in een kleinen kijker — waarneembaar is, en *Uranus*, in het sterrenbeeld Schutter, 's morgens al vóór half drie opkomt, doet zich omstreeks half April het vrij zeldzame feit voor, dat men in één nacht alle zeven planeten kan zien, *Saturnus*, *Mercurius* en *Venus* in de avondschemering, *Mars* en *Uranus* aan den morgenhemel, *Neptunus* vóór middernacht, en *Jupiter* een groot gedeelte van den nacht. A. A. N.

DE GROOTE BLOEMENTENTONSTELLING TE BOSKOOP.

REEDS toen wij het een en ander mededeelden over Boskoop, hadden wij gelegenheid om er op te wijzen, dat daar van 5—20 April een Groote Bloementonstelling gehouden zal worden, en vonden wij reden de lezeressen en lezers van „Buiten” op te wekken

in geen geval te verzuimen deze expositie te bezoeken. De tentoonstelling wordt gehouden door de Pomologische Vereeniging ter gelegenheid van de viering van haar 50-jarig bestaan. Ongetwijfeld heeft deze Vereeniging het recht om dit feit feestelijk te herdenken, want wanneer men het gedenkboekje, bij deze gelegenheid uitgegeven, naslaat, dan bemerkt men hoeveel zij deed voor den vooruitgang van deze nijvere plaats, hoe zij steeds met raad en daad gesteund heeft, daar, waar het gold het bevorderen van Boskoop of van de Boskoopsche tuinbouwbelangen.

Merkwaardig is het om dit gedenkboekje door te bladeren en te lezen hoe deze Vereeniging, zooals alle anderen, steeds op en neer is gegaan en hoe zij door de energie van dezen of door het doorzettingsvermogen van genen steeds is blijven bestaan, voortuitgegaan en tot bloei gekomen is. Steeds weder vindt men er dezelfde namen, zooals: Hooftman, de Vos, van Nes, Ottolander, Koster, Boer, Wezelenburg en zooveel anderen in, mannen, die steeds bereid geweest zijn tijd, moeite en geld beschikbaar te stellen, wanneer het gold hun vakbelangen te bevorderen. Doch aan den anderen kant kan men er ook het eigenaardige Boskoopsche karakter in bemerken, n.l., dat, waar men door eigen kracht groot werd, men ook meent steeds alles alleen te kunnen doen. Ditzelfde verschijnsel doet zich nu ook weder bij de Groote Bloemententoonstelling gelden. Geen internationale of nationale tentoonstelling is het, waar men gelegenheid heeft de Boskoopsche voortbrengselen te vergelijken met die van andere streken, neen, een uitsluitend Boskoopsche is het, en inzendingen van buiten deze plaats worden, behalve nieuwigheden, niet toegelaten. Eenerzijds zal dit het groote voordeel hebben, dat men zal kunnen zien, wat deze ééne nijvere plaats wel vermag tot stand te brengen, doch anderzijds zal alle grond voor vergelijking ontbreken, en waar de Boskoopsche voortbrengselen tot betrekkelijk weinig artikelen beperkt zijn, daar achten wij de kans niet uitgesloten, dat de tentoonstelling wel bloemrijk en kleurig, doch dat er de zoo gewenschte afwisseling wel wat zal ontbreken. Leerrijk zal zij voor velen doch voor de Boskoopers zelf in de eerste plaats zijn. Wij willen geenszins zeggen, dat zij hierdoor niet zeer mooi zal zijn, doch zeker zou zij gewonnen hebben, indien men te Boskoop had kunnen besluiten ook andere planten toe te laten. Wellicht heeft ook de vrees voor gebrek aan ruimte tot dit besluit aanleiding gegeven.

Moeite noch kosten heeft men voor deze expositie gespaard. Zij wordt gehouden op het z.g.n. sportterrein, dicht bij de aanlegplaats der booten. Een ruim en mooi gebouw is er voor gezet, dat een oppervlakte heeft van 3400 M². en dus grooter is dan de gebouwen, waarin de tentoonstellingen te Berlijn, Gent, Haarlem of Londen werden gehouden. Dit gebouw zal door een paar groote Strelbelketels centraal verwarmd worden en ook zal het electrisch verlicht zijn, zoodat de bezoekers gelegenheid zullen hebben ook des avonds de tentoonstelling te bezichtigen.

Te midden van de beide hoofdingangen bevindt zich een fraai ontvangsalon, dat gemeubeld en met bloeiende planten versierd zeer mooi belooft te worden.

Het gebouw zelf is geheel aangelegd in rechthoekigen stijl met ruime gazons en breede paden, hetgeen den aanblik zeker zal verhoogen. In het midden bevindt zich een afgesloten gedeelte, dat tot rosarium bestemd is en waar een schat van Rozen te bewonderen zal zijn, en tegen den achterwand is een in Grieksch stijl gebouw podium opgericht, waar een fraai Florabeeld het kleurrijke geheel zal breken.

Daar het hoofdgebouw geen ruimte genoeg bood, is er een zijgebouw naast gezet, dat men door een grot bereiken kan.

Terzijde van het hoofdgebouw bevindt zich een ruime restauratie en het is zeker met het oog op den tijd van het jaar goed gezien, deze er mede te verbinden, zoodat men van hier uit een mooi uitzicht over de tentoonstellingszaal hebben zal, zonder naar buiten behoeven te gaan.

Dat deze tentoonstelling werkelijk van belang is, blijkt wel uit het feit, dat de Commissie van beoordeeling bestaat uit zestig leden, afkomstig uit 12 verschillende landen. Voorzitter zal zijn Mr. J. C. de Marez Oyens, voorzitter van den Nederlandschen Tuinbouwraad.

In ons vorige artikel wezen wij er reeds op, dat Boskoop niet bijzonder gemakkelijk te bereiken is. Ten einde hieraan te gemoet te komen, hebben Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland goedgevonden, dat gedurende den duur der tentoonstelling het z. g. n. Goudsche Rijkpad met automobielen bereden zal mogen worden, terwijl de stoombootmaatschappij „De Volharding” ten minste 25 keer per dag een boot tusschen Gouda en Alphen zal laten varen. Gebrek aan verbinding zal er dus werkelijk niet zijn.

Den 5^{en} April zal de tentoonstelling, nadat Z. E. de Minister van Landbouw een rede heeft uitgesproken, door Z. K. H. Prins Hendrik worden geopend. Moge haar een druk bezoek ten deel vallen en ons publiek daardoor een hulde brengen aan de energie der bewoners van dit nijveren dorp. E. Th. W.

JEAN EN DE SCHUTTERIJ.

IN DE WERKELIJKHEID TERUG. (Slot).

NELKE, thans als zijn Nel optredend, staat in hare volle lengte, met de „lucht” of lantaarn gewapend, voor den zondaar; ergerlijk roept ze hem toe, zoo heftig, dat hij voluit uit zijn roes schiet: „Doe zoepnikkel! liks toe hie bie de ku? Och lieve saxis, en

zonger de nu boks. Waazes Marië Jozep! waat ei verke van eine miens!” Hij lag werkelijk in zijn eigen stal tusschen de viervoeters, en zijn ega had hem ter ontzuivering met een paar emmers water afgespoeld. Hoe kwam hij daar? En de luchtreis? Hij soesde, begreep er niets van, strompelde naar binnen, en 't duurde wel tien minuten eer 't geheel licht in zijn brommende, gonzende hersenkas werd.

Ja, ja, zoo was 't. Aan de „Galgekoel” was hij in slaap gevallen, slaapdrongen langs den gewonen weg op huis aan gesukkeld, en bij zijne woning in een sloot terechtgekomen. Dat was het rollen tot in het moeras.

Uit angst voor de welsprekendheid van zijn Nelke was hij den stal ingegaan, om op de hooischelf zijn roes uit te slapen. De haan, dien hij verjoeg, was de ooievaar, zijne luchtreis, het beklimmen van het hooi en de maan het licht van het dakvenster. Maar nu de val en de locomotief? Toen hij, na eenigen tijd daar gelegen te hebben, van het gladde hooi afzakte, rijpte in zijne met de dampen der „dröpkes” bezwangerde bovenkamer de zekerheid, dat hij het hemellichaam ging verlaten. Dat ging echter met hindernissen en, uit zucht tot zelfbehoud, greep hij zich aan de slieten vast, die gewoonlijk over de balken liggen.

Hij hing toen boven de koeien in eene hachelijke positie. Op dat oogenblik had hij van uit het luchtruim een akelig visioen. Nog voor geen „doezend daalder” wilde Jean zoo nog eens vallen. Het razen en brullen der koeien, die bij het vreemde gezicht onrustig en wild werden, was de sneltrein van elf uren.

Moe geworden, liet hij zich los, en viel met zijn lendenen op den alles behalve ronden rug der onder hem staande koe. Die nieuwerwetsche tender hield niet van zijn dronken last. De koe trok los, en rende door den stal. Jean viel er af, en zoo vond hem zijn Nelke. Geen wonder, dat zij hem volgde, toen hij op de „opkamer” ging, om van de vermoeienissen van den dag en den avond rust te zoeken.

„Jean,” sprak Nelke, „wo is de boks mit helpe.”

Met een gemengd gevoel van ergernis, spijt en trots, versterkt door een enorme dosis hoofdpijn, werd Jean onwillig; er kwam een geest van verzet in hem op; hij deed, wat hij nog nooit gedaan had.

Hij antwoordde haar kortaf: „Nelke, det raakt tich neet”; alhoewel hij, bij die inbreuk op moeder de vrouw's onvervreembare rechten, een anderen kant uitkeek.

In stede van hem „oet te schelje”, kwamen bij Nelke de waterlanders, en daar kon Jean niet tegen. Hij zag heel goed zijn „fèler” in.

Hij draaide zich om, en, als hij zooveel ongenoegen van die „verduvelde shtad” niet beleefd had, had hij wellicht onmiddellijk schuld bekend; nu echter ging hij ter ruste en sliep tot de zon reeds lang aan den hemel stond.

Toen hij zich oprichtte, kon hij zijn oogen niet gelooven. „Waat is det noe?” riep hij uit. „Dao is mien boks *toch!*” Vóór hem lag warempel toch een nieuwe „boks” met een „vonkelnu shtel helpe” er bij.

Nu dacht hij wederom in de geestenwereld te zijn.

De sleutel van het raadsel was echter niet veraf te vinden.

Nelke, de slimme, zuinige huisvrouw had dadelijk „hering en kuut” van de zaak; zij bevroedde, dat de daalders mitsgaders de „boks” „aan de schtriekschtek” waren blijven hangen. Maar, gedachtig, dat Jean anders toch zoo'n werkezel en zoo'n „gooi bluts von eine miensch” was, had zij besloten, hem nog eens op de proef te stellen.

Vóór dag en dauw had Nelke de „maad” naar de stad gestuurd en een ander „sjoon boks mit helpen derbie” doen koopen, en deze op zijn bed gelegd.

Daar zat nu de zondaar, en voor 't bed stond Nelke met een streng, doch goedig gezicht.

„Jean,” zei ze, „dao hadst-te mich weer ei stukske gemaakt, mit die boks.”

„Jao Nelke, det hub ich gedaan!”

„Zuus te noe, det de boks toch terecht gekomen is.”

„Jao, Nelke, det zeen ich, mer toch begreep ich ter nieks van!”

„Jean, belaofts-te mich noe, om veur good dè nutten drank oef die lief te loate?”

„Jao, Nelke, det zal ich doon!”

Voor een dergelijke onderwerping en het arme-zondaarsgezicht van Jean, verbleekte Nelke's toorn.

Zij reikte haren Jean de hand, die hij drukte, als wilde hij zijn confiteur bezegelen...

En hoe ging 't *later*, zal men vragen?

Met de nieuwe „boks mit helpen” aan kuerde Jean naar de Hoogmis, luisterde na afloop naar de voorlezing der verkoopingen door den „schut”, en als anderen de herberg introkken, en tot één uur bleven pimpelen, had Jean de „knap” al op, en ging op één oor liggen. Dan ging hij met zijn Nelke wandelen.

Den drank had hij afgezworen. Rust, vrede, eendracht waren in 't huisgezin weer als vanouds, maar nu ook voor altijd, thuis.

A. F. VAN BEURDEN.

CORRESPONDENTIE.

Wie van de lezers wil mij het recept opgeven, dat in water gemengd dient om de takken van pruim, appel, enz. in flesschen in bloei te doen trekken en hoe is hier de verdere behandeling van?

Bestaat er ook een poeder om afgesneden bloemen langer in water te kunnen houden? Den vriendelijken beantwoorder mijnen beleefden dank. H. B.

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN. DE LINKER VOORKAMER.

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN.

(Slot).

DE bovenomschreven woning werd in 1731 door de Prinses Douairière, toen 43 jaren oud, in gebruik genomen. Tot haren dood toe heeft deze eerbiedwaardige Vrouwe hier hare eenvoudige hofhouding gehad. Haar geheele personeel, dat gedeeltelijk ook in nabijgelegen huizen in de Groote Kerkstraat verblijf hield, bedroeg niet meer dan 34 personen, van wie een kamerjonker, twee freules, een hofmeester en een page de voornaamste beambten waren.

Ingevolge een in gemeld jaar door haar vastgesteld reglement, waarbij de taak van ieder dier beambten vastgesteld werd, het Hof 's avonds om 10 ure gesloten; de hellebardier moest dan met den turfdrager met een lantaarn de ronde doen „boven op de linnenzolder, op de gangen, in alle domestique-kamers, en verder het geheele huis door; ergens bevindende „dat er nog vuren op de haarden zijn, of kaarsen brandende, „zal hij ze vrij mogen uitdoen, en niet gedoogen dat na 10 uur „vuren of kaarsen weder worden aangetroffen”.

In deze woning heeft ook de hooge bewoonster moeten ervaren, dat het leven menigte van teleurstellingen kan baren. Zij had eene zwakke gezondheid, en leed aan allerlei kwalen; hare eenige dochter, Amelie, werd, na een korstondig huwelijk met den Erfprins van Baden-Durlach, in 1734 krankzinnig; haar zoon, Willem IV, voor wien zij de teederste liefde koesterde, en dien zij buitengewone vereering toedroeg, ontviel haar in 1751 door den dood; van hare schoondochter, Anna van Hannover, die gewend was aan de vorstelijke praal van het Engelsche Hof, en zich moeilijk kon thuis gevoelen in den eenvoud, die de hofhouding harer schoonmoeder kenmerkte, ondervond zij nooit anders dan koele bejegening; zij zag achtereenvolgens alle hare naaste betrekkingen haar in den dood voorgaan; en terwijl zij zich, bij het klimmen der jaren, steeds meer eenzaam en verlaten gevoelde, namen godsdienstige overpeinzingen in toenemende mate een hooger plaats in haar leven in.

Toen in 1759 hare schoondochter kwam te overlijden, zag zij zich op zeventigjarigen leeftijd andermaal geroepen, nu als gouvernante van haren kleinzoon Willem V, in Friesland het stadhouderschap waar te nemen.

Voor al in de laatste jaren haars levens was zij zeer lijdende; herhaaldelijk had zij aanvallen van beroerte, waardoor zij zelfs het gebruik van de rechterhand kwam te missen. Zij ontsiep

op den tweeden Paaschdag (9 April) van 1765, op 77 jarigen leeftijd, en werd met groote praal in de Groote Kerk te Leeuwarden begraven.

Door haren weldadigheidszin, haren ootmoed, en haren grooten eenvoud was zij algemeen geëerd en bemind, en genoot zij eene zeldzame populariteit. De nagedachtenis aan „Maryken-Meu”, onder welken naam zij meer algemeen bij het volk bekend stond, leeft nog ten huidigen dage in hooge eere bij het nageslacht voort.

Met haar verdween het Stadhouders Hof voor goed uit Leeuwarden.

De Hertog van Brunswijk—Wolfenbützel, de voogd van Willem V, trad als haar executeur-testamentair op. Het voormalige Hof in de Groote Kerkstraat werd andermaal in drie perceelen gedeeld, waarvan dat ten Oosten, den 3 October 1765, voor 4075 gld. verkocht werd; dat ten Westen, den 21 Februari 1766, voor 3300 gld.; terwijl het hoofd- of middengebouw, met tuin, stalling en koetshuis, benevens de in de woning aanwezige behangsels, damasten gordijnen, de muurvaste schilderijen en enkele meubels, den 8 Februari 1766 voor 9332 gld. in eigendom overging op Mr. Eelco van Haersma. De hoofdingang werd weer in het midden van den gevel aangebracht, en de helft van de voorkamer, te voren sub c aangeduid, werd tot vestibule ingericht.

Mr. van Haersma hield aldaar 17 jaren verblijf, tot hij het huis in 1783 voor 15000 gld., nu zonder stoffeering, aan den Raadsheer H. U. Huber overdroeg. In 1805 werd Dr. I. W. Quaestius koper van het huis, hetwelk hij tot zijnen dood, in 1828, bewoonde, waarna het tal van jaren tot verblijf strekte aan den heer R. H. S. G. J. van Burmania baron Rengers, Agent van den Algemeenen Rijkskassier, en lid van Gedeputeerde Staten. Zijn schoonzoon, de heer C. J. de Bordes, bewoonde het huis daarna van af 1869, tot het in 1875 verkocht werd aan Jhr. mr. J. F. van Humalda van Eijsinga, die daar bleef wonen tot 1882, toen hij, tot lid van den Raad van State benoemd, metterwoon naar den Haag vertrok. Het perceel ging alstond in eigendom over op den heer P. Lycklama à Nyeholt, burgemeester van Leeuwarden, later Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel, die het huis een aantal jaren bewoonde, waarna het, telkens een vijftal jaren, tot woning strekte

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN. DE RECHTER VOORKAMER.

aan den heer G. A. Escher, Hoofdingenieur van den Rijkswaterstaat, en aan Mr. C. W. Schlingemann, Rechter in de Arrondissements-Rechtbank te Leeuwarden.

De tegenwoordige bewoner, Jhr. mr. P. A. J. van den Brandeler, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te Leeuwarden, liet het huis geheel restaureeren; de fraaie oude baksteenengevel, met zijne goed geconserveerde pui, zijne pilasterbasementen en kunstig gebeeldhouwde kapiteelen, nevens zijne sierlijke ornamenten boven de ramen, alles uit zandsteen vervaardigd, werd ontdaan van de zware verflaag, welke te kwader ure daarop was aangebracht; een monumentaal hek scheidt thans het voorplein van de straat af; met zorgvuldige instandhouding, en, waar noodig, herstelling van het fraaie snij en beeldhouwwerk, en van een aantal curiosa, welke aan den luister van vervlogene dagen herinneren, onderging het huis ook inwendig algeheele restauratie.

Bij de wegbreking van het plafond in het links van de vestibule gelegen vertrek, dat, na verwijdering van een tusschenmuur, thans drie ramen aan de straat heeft, kwam de oude zolderbepijning weer te voorschijn, welke, met hare geprofileerde moerbalken, consoles en dwarsbalkjes, aan de randen nog sporen van verguldsel vertoonende, ons in de dagen van de renaissance terugvoeren. Het vermoeden is gewettigd dat in de tijden, toen het gebouw nog een stins was, tot dit vertrek ook de ruimte behoorde, welke thans de vestibule bevat, zoodat zich hier een groote zaal met vier ramen zal hebben bevonden.

De hierbij gevoegde photographische reproducties leveren een beeld van den staat, waarin het gebouw zich thans in- en uitwendig voordoet.

In het 14^e deel van de „Tegenwoordige Staat”, vindt men naast bladzijde 116 eene afbeelding van het gebouw, aldaar „Het Oude Hof” genaamd, zooals het zich voordeed in de 18e eeuw. Uit de

aanwezigheid van den schildwacht voor den ingang valt af te leiden, dat de teekening werd vervaardigd, toen het gebouw nog bij de Prinses-Douairière in gebruik was. Destijds bevond zich de toren nog in den hoek. Is de gevel van het hoofd- of middengebouw onveranderd gebleven, de woningen ter weerszijden hebben in den loop der jaren belangrijke veranderingen ondergaan.

De „Oranje-Nassau-Galerij”, een tiental jaren geleden bij de Gebrs. Cohen te Nijmegen uitgegeven, vertoont, onder plaat 70, de afbeelding van een gebouw, hetwelk daar gezegd wordt het verblijf te zijn geweest van Maria Louisa. De vergissing is

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN. DE RECHTER VOORKAMER.

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN.
DE GANG UITZIENDE NAAR DEN TUIN.

echter begaan, in plaats van eene afbeelding van het Prinsessehof te leveren; eene tekening weer te geven van eene huizinge van bescheiden voorkomen, welke destijds aan de overzijde daarvan aan de Groote Kerkstraat stond. Dat huis is een tijdlang bewoond geweest door Amalia van Anhalt-Dessau, Douairière van Hendrik Casimir II, de moeder van Maria Louisa, en is in 1731 door deze voor hare hofhouding in gebruik genomen.

DRIEKONINGENFEEST.

KORT voor Kerstmis werd het bedje van Chiarinella verzet in dien hoek van het armelijke kamertje, waar het de zon gelukte even binnen te dringen. 't Was een zachte winter: het koesterende zonnelicht verwarmde de bloedeloze handjes van de arme, kleine zieke en maakte haar slaperig. Bijna den ganschen dag was zij alleen in huis; haar moeder sloot de deur, nam den sleutel mee en liet

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN. HET BOVENPORTAAL.

haar alleen met al haar angsten en verschrikkingen en fantastische voorstellingen, die de verbeelding van alleen-gelaten kinderen bestormen. Chiarinella kon, hoe zij ook haar best deed, niet wennen aan de aanhoudende stilte van het leeg kamertje. Eerst had zij met haar hoofdje onder dekens liggen huilen; zij had niet durven schreeuwen, omdat zij bang was van het geluid van haar eigen stem nog meer te schrikken. Zij had vreemd-angstige voorgevoelens; was bang, dat, als zij haar been-tjes onder de dekens uitstreekte, een monster, een vreeselijk wezen, met groote, roode, uitpuilende oogen van achter haar wezen, zou verschijnen en haar bij de voeten zou grijpen. En telkens spitste zij haar ooren: wie kwam daar de trap op? Zou 't niet die akelige gek zijn, die op straat wel eens aanvallen had en eens moeder en haar brullend achterna geloopt had?

Daar, in dat kamertje op de vierde verdieping, sliepen Målia, die danseres in het Politeama was, vrouw Bettina en haar man. Målia ging iederen ochtend vroeg naar de repetitie, en haar moeder moest haar dan wegbrengen. Van haar tweeden tocht naar het Café-chantant keerde zij pas 's avonds laat terug, hui-verend in den rooden omslagdoek, de kleine handen weggestopt in een kale, zwarte mof, die zijzelf gemaakt had uit het vel van een oude, gestorven kat. Vrouw Bettina droeg het tulle assche-poesterspakje, met het goudbestikte jakje en de schoentjes in een doek geknoopt. Als Målia wel eens van een van haar jeugdige vereerders lekkers kreeg, at zij dat op haar gemak 's avonds in bed op. Soms had zij honger: in 't donker doorzocht zij dan alles, maar vond vaak niets om te eten, maakte zich boos en zei, dat dat geen leven was voor een mensch en dat ze er met den eerste den beste van door zou gaan. Dan bromde haar moeder terug: — Wel zeker, ga maar! Ga maar 't huis uit, des te beter! Een hongerige mond minder.

Midden in den nacht, terwijl het pitje van het nachtlichtje voor de Madonna flikkerde, riep vrouw Bettina zacht: Chiarinella!

Chiarinella, die geen oog dicht deed, antwoordde:

— Ja, moeder, ik ben wakker.

— Hoor's, morgen zal ik een stuiver melk voor je koopen. En ik blijf bij je thuis, ik ga niet naar het Politeama.

— Hè ja, bij me blijven, me niet alleen laten!

In het armelijke kamertje heerschte weer diepe stilte. Chiarinella viel altijd het laatst in slaap. Zij lag te luisteren naar de zware, regelmatige ademhaling van haar zuster, die dien avond een dans op één voet in „Puppenfee" uitgevoerd had en moe was. Tusschenbeide, als zij ergen dorst had, kroop zij uit bed, zocht tastend het glas, bibberend door de aanraking van haar bloote voetjes met den ijskoude grond.

's Morgens vroeg kwam er wel eens een goedge buurvrouw, Nunzia Spada — die Chiarinella vroeger gevoed had, toen de moeder niets meer voor haar had — naar haar kijken. Zij bracht altijd iets voor haar mee, wat fruit, een lekkeren chinaasappel, dien het kind gretig opat, zonder iets te zeggen.

— Lijkt 't nou niet, of ze stom geboren is? — zei vrouw Bettina.

— Nee, nee, dat komt omdat het arme schaap zich ziek voelt! En wat zegt de dokter? — De dokter? Wat? Denk je heusch, dat wij om een dokter kunnen sturen? Ach, Nunzia, je weet niet hoe wij in de zorg zitten.

En dadelijk begon zij al haar zorgen te vertellen, terwijl Nunzia telkens even naar huis liep om op haar eten te letten, dat op het vuur stond. Hè, wat een lekkere geur! Zorgen dus, groote zorgen! De man van Bettina was naar Palermo gegaan, op een

boot en wie weet, wanneer hij zou terugkomen. En geld was er heelemaal niet. In November had hij eens vijftig lire gestuurd, maar die waren dadelijk als rook verdwenen. Målia alleen had er tien van nodig gehad om een gouden ceintuur te koopen voor „Orpheus in de Hel", het derde tafereel. Het huis raakte leeg, de helft was al naar het Pandjeshuis, dat was vol van hun huisraad — Ach jé, ach jé! — riep Nunzia uit. En wat wil je nou doen? Zou je niet gaan dienen?

— En Målia dan en Chiarinella? — vroeg vrouw Bettina.

— Hoor's, als de Voorzienigheid helpt en je kleintje beter wordt, dan neem ik haar bij me, bij mijn eigen kinderen...

— En Målia dan?

— Kan je die niet alleen laten? Zij zal wel op zichzelf letten, ze is zoo dom niet.

— Ach wat! Je kent de wereld niet! Målia heeft me noodig, Nunzia!

De eigenlijke reden was, dat zij wel eens meegeweest was met haar dochter, als er na de voorstellingen nog wat gegeten werd. En soms had ze dan wel eens kans gezien een kippepootje in haar zak te stoppen voor Chiarinella. Arme Chiarina! De laatste dagen van het jaar voelde zij zich nog zieker dan gewoonlijk: zij klaagde den heelen nacht en lag, als zij alleen was stilletjes te huilen, met haar hoofdje diep in 't kussen gedrukt.

Op Driekoningendag kwam Nunzia Spada weer een praatje bij haar maken.

— Ik kom je een beetje gezelschap houden, zei ze. — Weet je wel wat voor een dag het vandaag is? 't Is Driekoningen. Vannacht komt de Befana 1) uit het paradijs bij het bedje van alle kinderen. Hang maar een kous aan het hoofdeind van je bedje. In de kousen van zoete kinderen doet de Befana een cadeautje en in die van de stoute alleen steenkolen.

Buurvrouw Nunzia bleef nog een poosje zitten bij het bed van het zieke meisje en zei toen:

— Nou ga ik weer weg, maar ik zal je Cristina sturen. Dan kan je wat met haar spelen.

Even later kwam het dochtertje van Nunzia, dat misschien vijf jaar was, vroolijk binnenstappen. Zij had een houten pop in haar armen, die zij een schortje aangedaan en een geborduurd mutsje opgezet had. — Kijk's hoe mooi ze is! — riep zij, terwijl ze op het bed ging zitten. — Geef haar een zoentje.

Bedeest gaf Chiarinella de pop een zoentje, heel voorzichtig. — Zij heet Angelica — babbelde Cristina verder — en ze is mijn kindje.

Zij drukte de pop tegen zich aan en begon haar op haar armpjes in slaap te wiegen, een ninna nanna zingend. Toen legde zij haar plotseling voorzichtig op het bed. — Zij had slaap, ze is in slaap gevallen. En wat heb jij, Chiarinella? Ben je ziek?

— Ja.

— O, 't heeft niets te beteekenen — was de uitspraak van het vriendinnetje, zooals ze haar moeder dikwijls had hooren zeggen.

— Je moet eens flink zweeten en dan is 't weer over.

Chiarina bleef zwijgen. Cristina begon zich te vervelen. Zij deed haar mondje open, maar gaapte en ging toen even naast het zieke kind op het bed liggen.

— Zeg, kan jij in de zon kijken?

— Ik niet — zei Chiarinella.

— Ik wel, kijk maar.

En zij keek vlak in de zon. Maar dadelijk kreeg zij tranen in haar oogen. Zij droogde ze af, nam haar popje weer, stapte van 't bed en kondigde aan:

— Ik moet weer naar huis. Ik ga mijn kindje thuis in haar bedje leggen. En zij kuste haar pop herhaaldelijk en zei:

— Wat ben je toch mooi! Ga maar mee met je moedertje, ga mee slapen!

Chiarinella bleef alleen. Na een poosje kwam zij uit haar bed, zocht iets in een hoek van de kamer en vond eindelijk wat zij zocht. Toen sleepte zij zich weer naar haar bedje en klom er met moeite in, haast huilend van de pijn. Zij keek om zich heen: er was niemand, maar toch was zij bang gezien te worden. Vanonder haar nachtponnetje haalde zij een kleine, witte kous, vol gaten te voorschijn en hing die aan het boveinde van het bed.

Vrouw Bettina was dien dag al twee keer de straat op geweest en ging toch 's avonds nog eens uit om Mاليا weg te brengen, die de Venus in „Orpheus” moest voorstellen.

't Was al heel laat toen Chiarinella, terwijl ze net wat ingedommeld was, een mannestem op de trap hoorde en ook de stem van haar zuster.

Mاليا zei:

— Tot ziens. En dank je nog wel voor alles! Dàg... dank je...

De Befana-nacht was koud, maar helder, er stonden sterren aan den hemel. Beneden, in de straat, was 't stil geworden en ook in het kamertje, waar de twee meisjes en haar moeder sliepen, werd geen geluid gehoord. Aan 't hoofdeind van het bed van het danseresje hing een rose-zijden kous. Zijzelf had er een klein goud ringetje met diamantjes in laten glijden. Den heelen nacht droomde het meisje van juweelen, rijtuigen, geld en aanbidders, in het Café-chantant en daarbuiten. Chiarinella droomde van de pop van Cristina.

Tegen den ochtend stond Mاليا op, schudde het ringetje uit de kous en begon het op te wrijven met een punt van haar zakdoek.

— Kijk toch's, hoe prachtig! Is 't niet een echte rijke-lui's ring? Vrouw Bettina keek met groote, verrukte oogen over Mاليا's schouder.

Chiarinella stak haar handje uit, greep haar kous en keek met een kloppend hartje erin.

Niets. In het kleine, witte kousje was niets.

Mاليا stond zich, neuriënd, bij het venster te wasschen. Haar bloote, witte schouders beedden van de kou. De wit-geëmailleerde kom werd vol met schuim van de zeep, schuimvlokken vielen als sneeuw rondom haar op den grond. En Mاليا zong zachtjes. De zon was nog niet in het kamertje binnengedrongen, maar door de ruit was een stukje blauwe lucht te zien, getuigend van een mooien winterdag. De Befana had met haar bezem van pauweveeren de daken schoongeveegd....

Het kleine, kapotte kousje lag op de dekens van Chiarina's bedje. Dicht er bij lagen treurig twee magere, witte handjes

uitgespreid. En twee dikke tranen biggelden langzaam langs de bleke kinderwangetjes....

Uit het Italiaansch door MARY ROBBERS.

1) Befana, een verbastering van Epifania, is een naam, die en voor het Driekoningenfeest gebruikt wordt en voor de oude vrouw, die volgens het kindergeloof door den schoorsteen komt om geschenken te brengen. RED

DE MOERBEIBOOM.

UIT Centraal-Azië, de bakermat der volkeren en van vele gewassen, is ook tot ons gekomen een boom, die hier niet al te best wil groeien, doch in meer zuidelijke landen zeer belangrijke industrieën in het leven heeft geroepen, ik bedoel den Moerbeiboom (*Morus nigra* en *alba*).

Bij vele Oostersche volkeren staat de Moerbeiboom in den reuk van heiligheid. Zoo vindt men in Turkestan en Perzië bij alle moskeën enkele reusachtige Moerbeiboomen aangeplant, die gewoonlijk tegelijk met den bouw der moskee geplant zijn. Op de meeste voorpleinen van zulke tempels treft men ze in gezelschap van oude platanen rondom een vijver, waarin de geloovigen de door den Koran voorgeschreven wasschingen verrichten. Ook staat er op menig graf van een Marabootschen priester, die bij de moskee een eenzaam en godvruchtig leven leidde, een prachtige moerbeiboom. De pelgrims bewijzen den

HET OUD-PRINSESSE-HOF TE LEEUWARDEN. DE BIBLIOTHEEK.

doode eer door smalle strookjes en rafels van hun modderige plunje te trekken, welke ze dan aan de takken ophangen!

Enkele van die heilige moerbeiboomen hebben, op borsthoogte gemeten een omtrek van 5 Meter, maar men gelieve te bedenken, dat de moerbei veel meer in de breedte, dan in de hoogte groeit.

Interessant is het na te gaan, hoe deze Aziatische boom zich naar het Westen verspreid heeft, zoover zelfs is doorgedrongen, dat we ons in Nederland op vele buitenplaatsen aan moerbeiboomen vergasten kunnen, al is de oogst hier zelden rijk, door het meer ruwe en koele klimaat.

De ruimte gedooft niet hier diep op in te gaan, zoodat ik slechts heel even een paar gewichtige feiten wil memoreeren.

Onder keizer Justinus II werd *Morus alba* naar Griekenland overgebracht. Van Griekenland uit verspreidde hij zich over Italië en van daar uit werd hij in Frankrijk geïmporteerd. Dit geschiedde omstreeks het einde der 16^e eeuw. Hendrik II, maar vooral Hendrik IV (1589—1610), zagen de groote waarde van dezen kostbaren boom in, en moedigden het kweken ervan zeer aan. Na hen zette minister Colbert het werk voort en door zijn toedoen verspreidde de moerbeiboom zich al spoedig in Provence, Languedoc, Lyonnais, ja weldra over geheel Zuid-Frankrijk. Door deze voortdurende regeeringszorgen, alsmede door het oprichten van verschillende speciale kweekerijen onder Lodewijk XV. heeft de witte moerbeiboom in de omstreken van Lyon bijna alle andere woudboomen verdrongen.

Wanneer men nu deze verspreiding van den moerbeiboom uit Klein-Azië naar Frankrijk gevolgd heeft, dan behoeft ik u zeker niet te zeggen, dat de beroemde en hierbij afgebeelde boom van Jacoba van Beieren, nooit door die gravin kan geplant zijn, want zij regeerde van 1407—1438 en eerst ± 150 jaar later

Foto J. Magielse.

DE MOERBEIboom
VAN JACOBA VAN BEIEREN TE GOES.

werd de boom, zooals we zagen, van uit Italië naar Frankrijk overgebracht.

Ik zeide reeds, dat moerbeiboomen niet hoog worden, maar zij kunnen bijzonder uitgebreide volle kronen geven. De bladeren zijn hartvormig en daar deze bij *Morus nigra* nogal vaak diep ingesneden zijn, wordt aan *Morus alba* de voorkeur gegeven bij de zijde-cultuur, terwijl men de zwarte moerbei meer aanplant om zijn heerlijk sappige en zoete vruchten, die in sommige streken, o.a. de Pontische landen, een waar volksvoedsel zijn.

In Nederland, vooral ten Noorden van den Moerdijk, zijn ze weinig vertegenwoordigd. Hun lage, verwrongen groei en het geringe vrucht dragen, bewijst ten duidelijkste, dat het hier hun Heimat niet is. In Brabant, in de omstreken van Breda, zag ik ze nogal eens aangeplant, doch ook daar gold een bordje eigen geplukte moerbeien voor een zeldzaamheid. Des te belangrijker vind ik den hier afgebeelden Moerbeiboom, die — al is hij niet door Jacoba geplant — toch voor mij groote waarde blijft behouden, omdat hij tot op den huidigen dag (?) ondanks zijn hollen stam, vol levenskracht is.

D. J. VAN DE VEN

HET KRUIDJE-
ROER-MIJ-NIET.

(*The Sensitive Plant*, P. B. SHELLEY).
(Slot).

Den wind als geesel zwaaiend kwam de winter loeien,
Een dorren vinger klemmend op zijn wreeden mond.
Der wateren geweld, der bergen top ontnomen,
Hing klett'rend aan zijn gordel als rinkelende boeien.
Een keten was zijn ademtocht, die zuchtend bond
Heel d'aarde en de lucht en wilde waterstroomen;
Zoo naderde de winter op zijn zegewagen,
Door 't woeste windgeweld van 't poolgebied gedragen.

De onkruiden, vormen van 't stervende leven,
Ze legden voor 't vriezen zich dicht aan den grond,
Zoo plots had de vorst ze geveld en verdreven
Alsof er een spookdrom in de aarde verzwond.
Diep onder de wortels van 't kruideken-teer,
Daar stierven de mollen van koude bevangen,

Bevroren, verstijfd, kwam een vogelken neer,
Dat dood in de doodsche kale takken bleef hangen.

Eerst kwam er een dooiregen nedergezegen;
Aan 't hout voren druilende druppelen vast,
En vriezige mistdamp, uit de aarde gestegen,
Had de ijzel der twijgen met ruwrijm belast.
Toen Noordlijke wervelwind snerpnd kwam snuiven.
Als wolven, die speuren naar 't lijk van een kind,
En door de verstevene takjes kwam stuiven,
Toen braken ze in d'ijzeren greep van den wind.

De winter ging henen, de lente kwam aan,
Doch 't Kruideke-roer-mij-niet lag reeds vergaan,
Wijl 't grof-sterke onkruid in jeugdige loten
Herrees, als de dooden wien 't graf werd ontsloten.

En of nu dat Kruideke-roer-mij-niet,
Of 't wondere Leven, dat woende in zijn blaân
Vóór 't vreemd-teere plantje te gronde moest gaan,
Iets wist van dat sterven? — Wij weten het niet!
Of welli ht de ziel van dat lieflijke wicht, —
Niet langer aan stoflijke vormen gebonden,
Die liefde uitstraalden als sterren heur licht, —
Den lusthof verlatend slechts leed heeft gevonden?
Wie, die het kan zeggen? — Doch wel leert dit leven
Vol dwaling en domheên en moeielijk streven,
Waarin niets bestendig is, alles slechts schijn,
En wij slechts de schimmen van droomleven zijn,
Een simpele waarheid, die heerlijk gewis
Toch troost geeft aan hen, die haar kunnen beseffen:
Het weten, dat, hoe hij ons ook moge treffen,
De dood, als al 't and're, slechts zinsbedrog is.

De vrouw met haar schoonheid, de hof zoet van geuren,
Vol edele vormen en lieflijke kleuren,
Zij bleven, hun leven gaat nimmer voorbij,
Wij zijn 't, die verand'ren, wij sterven, — niet zij!
Voor schoonheid en vreugde en liefde bestaat
Er dood noch verand'ring; hun wondermacht gaat
De zinnen te boven, die, zoekend in 't duister,
Geen lichtglans verdroegen van hemelschen luister.

[G. DE GRAAF.

LANGS DIJKEN EN WEGEN.

DE VOGELS VAN SCHOUWEN. (*Vervolg*),

DE MEERKOET (*FULICA ATRA L.*)

DEZE vogel is over het geheele lichaam in hoofdzaak zwart gekleurd. De snavel is schitterend wit, wat op betrekkelijk grooten afstand zeer duidelijk waar te nemen is. De pooten zijn groenachtig, de zeer lange teenen hebben gelobde zwemvliezen.

In Schouwen komen deze vogels veelvuldig broedende voor in plassen en vaarten, met riet omzoomd. In den herfst gaan ze

Foto J. Vijverberg.

NEST MET EIEREN VAN DE MEERKOET.

Foto J. Vijverberg.

BROEDENDE STERNA MACRURA.

zwerven. In de bewuste inlagen kan het er soms zwart van zien. 's Winters verblijven ze elders.

Ofschoon de meerkoet zich ook wel op het land beweegt, is haar element toch 't water. Vaak zag ik ze den wal opgaan, om zich wat te koesteren in de zon, of langs den weeken oever te azen. Ze loopt nog niet eens zoo moeilijk met haar lange teenen. Zwemmen, — dat met schokbewegingen gepaard gaat, — kan ze als de beste. De meerkoet is niet schuw, wat wel blijkt uit haar nestelen vlak bij de menschelijke woningen. Toch is ze zeer voorzichtig. Toen ik den broedenden vogel op het nest wilde kiekken, kwam hij er niet op, zoolang de camera er voor stond.

Aardige vogels zijn de meerkoeten niet. Ze zijn zeer twistziek en vechtlustig en hebben het of met soortgenooten of met andere vogels te kwaad. In het broedseizoen houdt o. a. het waterhoentje zich maar wat achteraf en nestelt liever wat dichter bij den oever. Op eenden is de meerkoet ook gebeten, vooral als die jongen hebben.

Een kennis van me kon vanwege de meerkoeten niet eens zijn eend met „poelen” den plas in laten gaan. De rakkers hadden eens een heel broedsel van hem vermoord.

Het geluid der meerkoeten, dat ik vaak in heldere maanachten hoorde, vooral in den paartijd, is een eentonig kèw, kèw, dat meermalen herhaald, — zooals we ook in Brehm lezen, — wel aan het keffen van een hondje denken doet.

Ofschoon de meerkoet wel vliegen kan, doet ze het niet veel en verheft zich nog niet noemenswaard boven het water. Ik zag er vaak elkaar vliegende nazitten. 't Was dan meer fladderen, terwijl ze met de pooten tegen 't water sloegen, wat een luid geplas teweegbracht.

Het nest is een kunstlooze opeenhooping van rietstengels en biezen met geringe uitholling, dat tusschen het riet is gebouwd en meestal op het water rust. Hoewel men in één nest wel 15 of 16 eieren vinden kan, variëert dit getal als regel tusschen zes en tien.

De eieren zijn groot, zeer smakelijk en mooi geteekend, n.l. met zeer kleine donkere stipjes op leemkleurig gelen grond.

In Schouwen wordt de meerkoet niet gejaagd. Tot de beschermde vogels behoort zij niet, vooral omdat zij de broedsels van nuttige vogels verniet.

Van een vroegeren pachter der inlagen hoorde ik dezer dagen, dat Belgische jagers eens 570 meerkoeten op één dag schoten die bestemd voor de consumptie, naar België verzonden werden.

DE STERNS.

In de meergenoemde eendenkooi en haar naaste omgeving broeden twee sterntjes van ongeveer gelijke grootte, n.l. het algemeen bekende vischdiefje (*Sterna hirundo*) en *Sterna macrura*. De groote stern blijft beperkt tot de inlagen, doch is daar zeer talrijk. Eén keer vond de kooiker tusschen de meeuwen in, het nest van de groote stern (*Sterna cantiaca*) met één ei. Of de vogel zich daar niet op zijn gemak voelde, of wat dan ook, hij liet zijn nest in den steek. In de duinen van Schouwen moet nog een sterntje broeden, n.l. de dwergzeezwaluw (*Sterna minuta*). Zoo broeden op dit eiland dus vier soorten van sterns. We geven hier echter alleen *Sterna hirundo* en *Sterna macrura* een kleine beurt. De volgende beschrijving geldt voor beide.

De bovenhelft van kop en hals is zwart gekleurd, overigens beweegt de kleur zich tusschen wit en blauwgrijs en is zij op den rug het donkerst. De bijzonder korte pootjes zijn rood gekleurd. De beide vogels zijn bijna even groot, *Sterna macrura* is iets grooter en wat slanker gebouwd dan *Sterna hirundo*, doch de snavel vertoont het grootste verschil. Die van *Sterna hirundo* is helderrood, met zwarte punt en rug en die van *Sterna macrura* is donkerrood (vermiljoen). Beide sterns azen op kleine vischjes en andere kleine water- of modderbewoners.

Als men langs de wegen in Schouwen fietst, ziet men allicht een sterntje op de jacht, boven de vaarten. Kop en snavel rechthoekig op het lichaam geknikt, scherp turende in het water onder hem, vliegt de vogel met kalmen wiekslag voort. Plotseeling blijft hij „staan”, slaat even driftig met de wieken, stoot pijlsnel neer tot hij soms heelemaal onder water verdwijnt, komt weer boven, schudt vliegende het water af en maakt jacht op nieuwen buit.

Uit den aard van het voedsel blijkt, dat deze vogels voor den mensch volstrekt niet schadelijk zijn. Door hun eierproductie zijn ze integendeel nuttig.

Het vischdiefje nestelt onder dezelfde omstandigheden als de kokmeeuwen en tusschen deze in. Aan gekrakeel geen gebrek, doch ze gaan niet voor elkaar uit den weg. Wat het nest betreft, 't is al weer even primitief als dat van de meeuwen. Er worden twee of drie eieren in gelegd, die in tekening bij de verschillende vogels zeer kunnen verschillen. Ze zijn vrijwel ovaalvormig, ongeveer zoo groot als die van een waterhoentje, maar meer rond en in hoofdzaak grauw tot vuilgeel, geteekend met donkere vlekken.

Sterna macrura staat in: „De Vogels van Nederland”, van

dr. Buekers met z. z. aange-merkt, wat wil zeggen, dat die slechts een enkele maal waargenomen is of als toevallige gast hier voorkomt. Vandaar zeker, dat ik nergens een Nederlandschen naam voor dezen vogel vond. Zoo heel zeldzaam is hij op Schouwen toch niet. Dit voorjaar vond ik met den kooiker een twintigtal nesten met een of twee eitjes. Meer dan twee in een nest komt bij dit sterntje niet voor. Het nest is eenvoudig een plekje, waar het korte gras wat platgedrukt is. De kooiker gaart de eitjes niet, om deze vogels wat te doen voorttellen. Al een jaar of wat achtereen broedt dan nu een kolonie van een twintigtal in een deel van het lage weiland, afgezonderd van 't meeuwengebied. Ze nestelen dus niet tusschen de meeuwen in zooals het vischdiefje. Ook den pachter van de inlagen is *Sterna macrura*

bekend. De eieren zijn even groot als die van het vischdiefje, doch ze zijn helderder (groenachtig) van grondkleur, waarbij de donkere vlekken scherper afsteken.

Ik hoorde dezer dagen, dat *Sterna minuta* ook broedt op de „hillen” in de inlagen.

J. VIJVERBERG.

Foto J. Vijverberg.

NEST MET EIENEN
VAN HET VISCHDIEFJE. (*STERNA HIRUNDO*).

Foto J. Vijverberg

BROEDEND VISCHDIEFJE.
(*STERNA HIRUNDO*).

INSECTENDOO- DENDE MIDDELEN.

REEDS enkele keeren waren wij in de gelegenheid er op te wijzen, hoe noodig het, zoowel in den tuin als in de kassen, is om de insecten, zoodra die zich vertoonen, krachtdadig te bestrijden. Door tijdig een of ander insectendoodend middel toe te passen, zal men dikwijls voorkomen, dat de bloemen of vruchten geheel worden vernield. Nu worden er tegenwoordig een groot aantal z.g.n. insecticiden aangeboden, die alle heeten de insecten te doden, doch waarvan er enkelen voor de planten niet veel minder gevaarlijk zijn, dan voor de dieren, zoodat na toepassing er van het geneesmiddel nog erger bleek dan de kwaal. Andere dezer middelen zijn echter zeer goed en kunnen gerust worden aangewend. Men zij dus met de keuze dezer insecticiden zeer voorzichtig.

Een bezwaar hebben zij echter bijna allen, n.l. zeer vergiftig te zijn, waarbij nog komt, dat men ze niet altijd bij de hand heeft. Om deze reden willen wij hier een paar middelen opgeven, die ieder kan toebereiden en die werkelijk goed zijn.

Een der krachtigste insectendoodende middelen is ongetwijfeld petroleum, doch een bezwaar er van is, dat deze olie zich zoo moeilijk met andere vloeistoffen laat vermengen, terwijl het te sterk toegepast, voor de planten na-deelig is. Een zeer goede emulsie verkrijgt men echter door het wit van twee eieren stijf te kloppen, en daar een halve Liter petroleum aan toe te voegen. Dit mengsel wordt dan weder zoolang geklopt, totdat men een stijve pap, nu grootendeels uit petroleum bestaande, heeft verkregen. Men voegt nu bij dit mengsel in een emmer tien Liter water, en slaat het met een bezem flink dooreen, waardoor men ten slotte een gelijkmatige oplossing verkrijgt. Met deze oplossing kan men, zonder eenige schade aan te richten, de teerste planten bespuiten, waartoe men het best een pulverisator gebruikt, die men nu en dan flink heen en weer schut, om te voorkomen, dat de petroleum boven komt drijven. Past men dit middel buiten toe, dan moet men het op een drogen dag doen. De ondervinding ermede heeft geleerd, dat het zonder schade, tegen allerlei insecten, ook tegen rupsen, kan worden aangewend.

Een ander zeer goed middel tegen insecten kan men bereiden van de bladeren van Tomaten, en wanneer men daarover beschikken kan, dan is de bereiding nog veel eenvoudiger dan die van het voorgaande middel. Men late daartoe een aantal dezer bladeren een paar dagen in lauw water weken. Bekend is toch, dat de klieren, die zich op de Tomatenbladeren bevinden, een zeer kwalijk riekende vloeistof afscheiden. Deze wordt in het water opgelost en de zoo verkregen oplossing blijkt doodend voor allerhande insecten, en volkomen onschadelijk voor de planten te zijn. Verwondering behoeft dit zeker niet te baren, daar de Tomaat zeer nauw verwant is aan de Tabaksplant, die voor het bereiden van bijna alle insecticiden wordt gebruikt.

Voor al, wanneer men des zomers Tomaten kweekt, is dit al een hoogst eenvoudig middel.

E. TH. W.

WILDE KONIJNTJES.

MENIGE stadsbewoner, die de wilde konijntjes slechts kent als „vette duinkonijnen à 60 en 75 cts” bij den poelier of, met gestoofde appeltjes of appelmoes, als een heerlijke lekkernij op zijn tafel, weet niet half, wat een aardige stoffage deze knagertjes vormen van onze diluviale- en duinlandschappen. Welnu, laten deze allerleukste konijnenkijken hem dat dan eens leeren!

De Heer R. Tepe heeft hier,

Foto R. Tepe.

KONIJNTJES IN HET DUIN. RUST.

zooals gewoonlijk, alweer de natuur op de daad betrapt. Hij had, zoo stel ik mij voor, reeds op een grooten afstand de dieren zien zitten, is er toen zoo stil mogelijk naar toe geslopen, heeft zijn camera gericht en is er nog net in geslaagd, de voorzichtige duinbewoners te „knippen”, voor ze met een rush in hun hollen verdwenen.

Want, dat ze den photograaf gezien hebben, is zeker!

Alle drie toch op de tweede afbeelding vertoonen duidelijk een afwachende houding.

Het type, links vooraan, is stellig een oude rammelaar, getuige zijn geestige, dikke katekop, een heer van middelbaren leeftijd, over wiens kruin al heel wat stormen zijn voorbijgegaan en die klaar is, bij het minste of geringste teken van gevaar alarm te slaan, door een krachtigen stamp met zijn achterpooten. Nummer twee links op den achtergrond, is waarschijnlijk een vrouw, zoon, dochter of ander familielid van Nummer een. Hij vertrouwt blijkbaar geheel op de ervaring van den ouden pater familias, maar is toch, dat blijkt uit zijn geheele houding klaar, om er bij het minste teken van onraad, ventre à terre, van door te gaan. Bangelijkenheid en nieuwsgierigheid — entre ces deux son coeur balance!

Nummer drie, rechts vooraan, houdt zich van den domme. Met zijn ééne oog volgt hij de manipulaties van den photograaf.

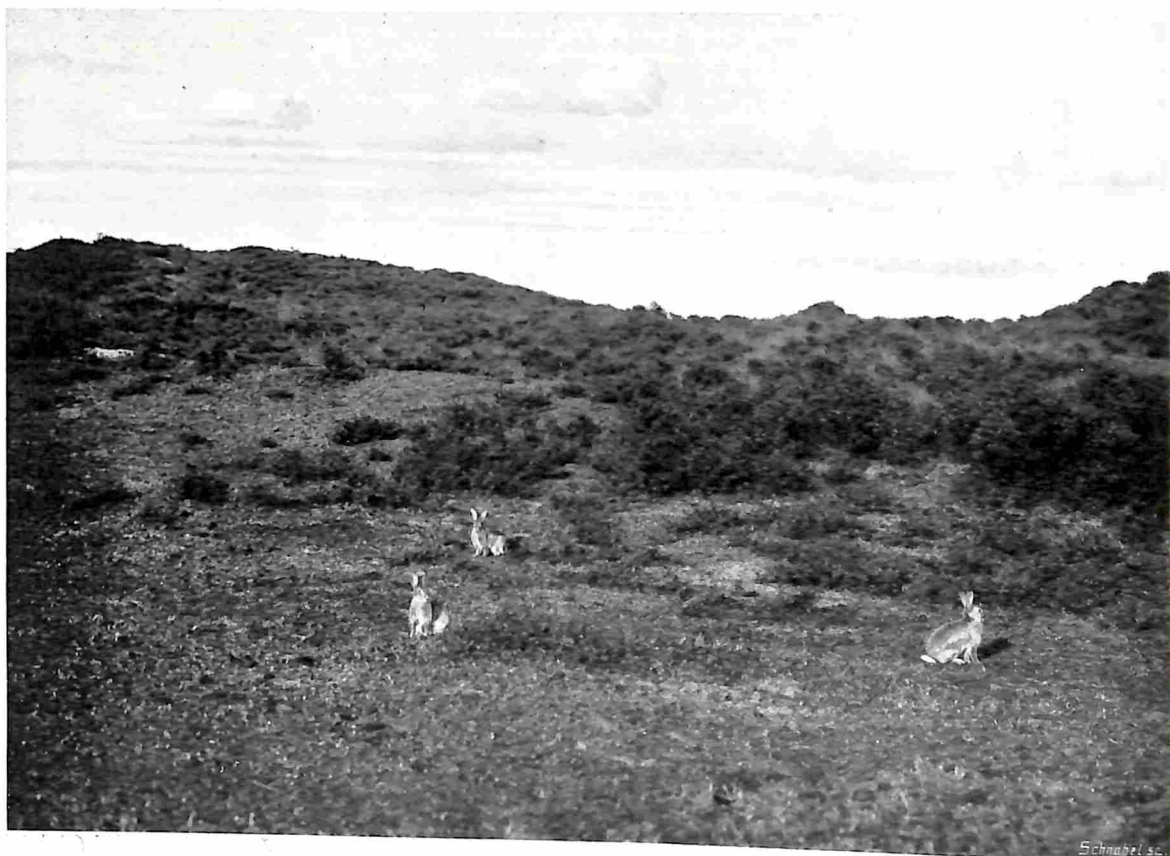

Foto R. Tepe.

KONIJNTJES IN HET DUIN. ONRAAD!

met zijn andere, geloof dat maar vrij, heeft hij al lang een of andere gang tusschen de duindoorns ontdekt, waarin hij zich elk oogenblik kan terugtrekken. En ik durf er wat onder verdedden, dat de Heer Tepe, na het knipje van den moment-sluiter, van het leuke triumviraat niet veel meer gezien heeft dan drie tusschen het struweel wegglijdende, witte staart-pluimpjes en zes, zich uit alle macht reppende haakvormige achterpootjes.

Tafereeltjes, als het hier afgebeelde, kan niet iedereen kiekeken, maar kan wel iedereen in natura onder oogen krijgen.

In de duinen toch en op onze diluviale zand- en grintgronden, is het wilde konijntje een van de algemeenste verschijningen en ieder wandelaar kent de boogvormige ingangen van zijn veilige, onderaardsche woning. Heel handig is deze aangelegd! De „pijpen” loopen meestal onder struikgewas door, zijn haakvormig gebogen en leiden tot de, een eind naar binnen gelegen „kamer”. Deze wordt door slechts één paartje bewoond dat geen andere konijntjes in zijn woning duldt. Wel staan vaak verschillende kamers door gangen met elkaar in gemeenschap.

Bekend is de snelle mate, waarin de konijnen zich vermenvuldigen, Niet meer of minder dan een keer of 6, 7 in een jaar smaakt het vrouwtje een 4—8 voudige moedervreugde, en reeds na een maand of zes zijn de jongen weder voor de voortplanting geschikt. Onder gunstige omstandigheden kan het aantal nakomelingen van een enkel paartje binnen vier jaar dan ook over het miljoen bedragen!

Zoodra het vrouwtje bemerkt, dat zij moeder moct worden, graaft zij een afzonderlijke kamer, die ze zorgvuldig met uitgetrokken haar bekleedt, en verbergt hierin de jongen. Haar heer gemaal toch is jaloersch als een oostersche radjah en heeft bedenkelijke Neo-Malthusianistische neigingen. Als hij zijn nageslacht op het spoor kwam, zou hij er hoogstwaarschijnlijk korte metten mee maken! Vandaar de groote voorzichtigheid van het vrouwtje! Zoodra de jongen echter „vlug” zijn geworden, neemt ook het mannetje ze in liefde aan, en schijnt door de hartelijkheid zijner liefkoozingen zijn vroeger, leelijk gedrag eenigszins goed te willen maken.

Hoe aardig de konijntjes voor den beschouwer ook zijn, toch doen ze groote schade. Vooreerst door hun graverij! Ze ondermijnen de duinen en bevorderen het verstuiwen. Maar verder ook door hun knaag- en knabbellust. Zij schillen jonge boomen, eten pas uitgekomen spruiten af, snoepen van de kool en andere producten van de akkers en trappen nog veel meer plat dan ze opeten. Daarbij komt, dat ze bijna overal in weten te komen door hun graverijen. Over staketsels van kippengas klimmen ze doodkalm heen, onder hekken door maken ze hun mijngangen. Daarom is het maar goed dat er af en toe wat paal en perk gesteld wordt aan de toeneming dezer knagertjes. Anders zouden ze hier net zulk een landplaag kunnen worden als in Australië, waar men tot ware wanhoopsmaatregelen zijn toevlucht heeft moeten nemen, om het getal althans eenigszins stationnair te doen blijven. In ons land echter houden jager en strooper en strikkenzetter de diertjes voldoende in toom en zonder ongerustheid kunnen we in de natuur tafereeltjes aanschouwen zooals de Heer Tepe er hier een paar zoo fraai in beeld heeft gebracht.

L. DORSMAN Cz.

DE TOREN VAN DEN BRIEL.

AN de lage Westerstranden van ons vaderland, dicht bij de plaats, waar de Maas in breede monding haar water uitstort in de Noordzee, verheft zich een oude steenen reus: de toren van Den Briel.

Hoog boven de roode daken van het oude Geuzenstadje, ja, weidsch domineerend over „Den Lande van Voorre”, verheft hij zijn grijze tinnen.

Als de stormen, de gevreesde Noordwesters, aanloeien over de duinen met zulk een kracht, dat de Noordzee in wilde deining haar wateren den mond der Maas binnenstuwt, zóó, dat

het oude stadje dreigt te verdrinken, dan beuken die vlagen ook den ouden steenklomp. Maar fier en frisch, als tartend die vlagen, die gieren om zijn steenen romp en brullen in zijn galmgaten, staat hij als een rots op zijn grondvesten.

Die oude, grijze toren draagt in zich de herinnering aan een vijftal eeuwen. Zijn geschiedenis is die van Den Briel, van het historisch stedeke, dat, trotsch op een roemvol verleden, met fierheid het „Libertatis Primitiae” in zijn wapen voert; zijn geschiedenis is voor een deel die van ons vaderland.

Boven de poort, die toegang geeft tot zijn gewelven, staat in nauw leesbaar schrift:

„In het jaar ons Heere MCCCCXVII, 23 Dagen in Meye, wart dese Toorn ierst gefondiert”.

Dit jaartal duidt dus aan, dat schier vijf eeuwen gingen over dien ouden steenklomp. Vanaf die „fondeering” zullen we zijn geschiedenis niet ophalen.

Ik voer u in gedachten eerst tot hem, wanneer hij daar reeds 150 jaar de ligging van het stedeke heeft aangewezen.

Op den 1en April 1572 was een kleine vloot den breeden mond der Maas binnengezeild.

We kunnen ons voorstellen, hoe de bevelhebber dier vloot van zijn schip den blik vestigde op dien reus daar boven het hoog geboomte van Den Briel.

Eer de avond viel, moest deze stad hem en de zijnen, zwervers langs de zeeën, door den vijand gevreesden, een schuil- en rustplaats bieden.

Maar voor zij hun oranje blanje bleu konden doen wapperen van dien toren, zou daar aan den mond der Maas wellicht gestreden moeten worden.

Dit wist de woeste hoofdman dier even woeste Watergeuzen.

Maar deze mannen van de zee, zij waren er de lieden niet naar om zich hierdoor te laten afschrikken. Hun noodlot of hun goed gesterne leidde hen hierheen en zóó kwamen zij, als uit den schoot der golven weergekeerd, om zich in hun eigen vaderland een veste te veroveren.

Eer de zon dien avond van den 1en April verzonk in de golven der Noordzee, beschenen haar laatste stralen dien reus daar boven de daken van het „stedeke”, dat nu een „Geuzennest” geworden was.

En hoog op dien toren woei, wapperend in den wind, die aanwoei van de zee, het oranje blanje bleu, ten teeken, dat Alva „Zijn Brill” verloren had.

Ruim drie jaren na dien denkwaardigen eersten April zou op dien toren met het kerkgebouw, waarmede hij één monumentaal geheel vormt, de aandacht gevestigd zijn van geheel het zich vrij makend Holland. Den 12en Juni 1575 werd in

Den Briel een vorstelijk huwelijk gesloten. Prins Willem de Zwijger liet daar zijn derde huwelijk inzegenen.

En — als syne Excellentie in den Briele gekomen was, ende sijne prinsesse, madame du Bourbon troude”, (zoo lezen we in een geschrift van den Brielschen archivaris), zullen de klokken van dien toren hem luide het welkom hebben toegebeierd.

Het was een stoet van hooge personaadjen, die zich bewoog in de heilige halle aan den voet van Brielle's toren en de poorters van Den Briel zullen er niet weinig trotsch op geweest zijn, dat de Prins hun veste had uitverkoren tot het sluiten van dit huwelijk, hun veste, van wier toren het eerst de Prinsenvlag gewapperd had als teeken van een toekomstig vrij volksbestaan.

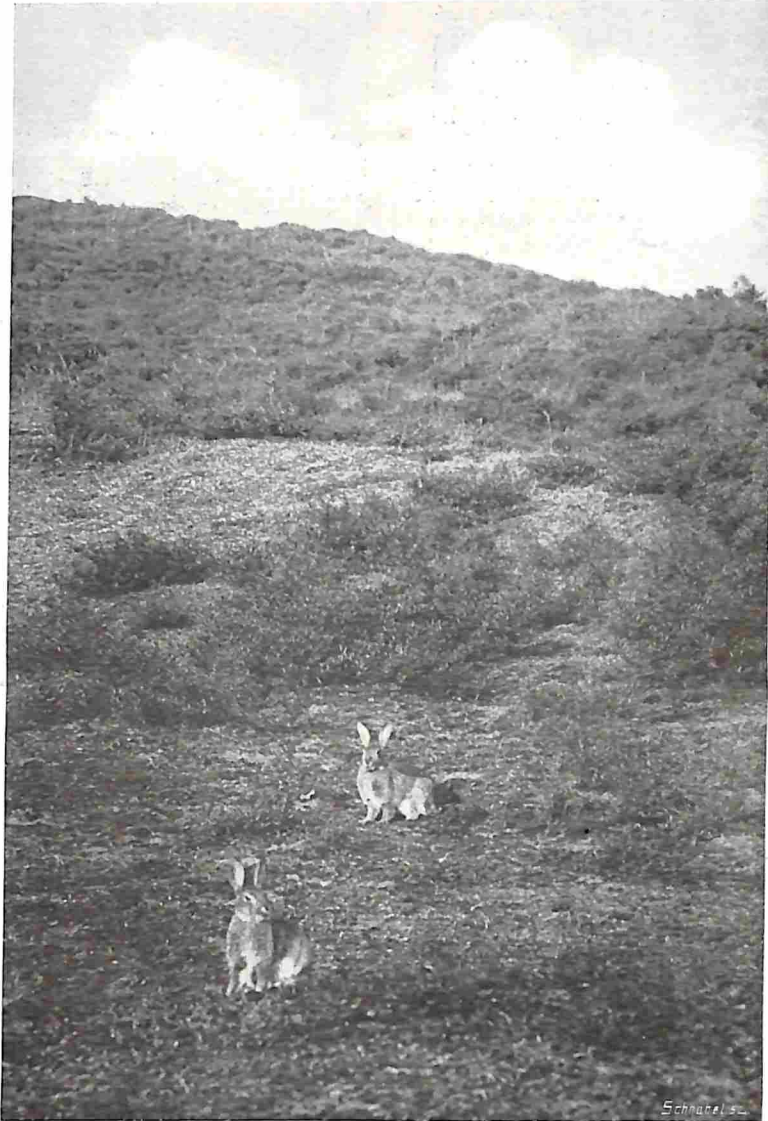
„Libertatis Primitiae”! Dat was Den Briel.

En toch, 't was of het lot er mee speelde, maar dezelfde toren, waarop de vrije Geus zijn vlag mocht planten, zou nog in den tachtigjarigen oorlog, welke aan de vrijheid voorafging, moeten zien, dat het stadje, waarboven hij zoo fier zijn tinnen verheft, een andere natie toebehoorde. Niet dat Den Briel weer „over” ging naar de Spaansche zijde.

Sinds Rochus Meeuwesz. zijn kloeke daad volvoerde, waagde zich geen Spanjool meer in dat „kikkerland”.

Maar de Staten kregen hulp van Engeland's koningin, doch die hulp werd slechts verleend tegen een onderpand: het recht van bezetting van Den Briel, Vlissingen en Rammekens en zóó kwam Den Briel tijdelijk in de macht van Engeland.

O, neen, niet als overwonnene lag de Geuzenstad daar aan den mond der Maas.

F. R. Tepe

KONIJNEN IN HET DUIN. GEREED VOOR DE VLUCHT.

Maar toch, toen de staatkunde van Oldenbarneveld de Republiek haar steden weergaf, zal den Briellenaren het hart wel ruimer hebben geklopt.

't Was tegen een andere Aprilmaand en wel ruim een kwart eeuw na de stoute daad der Geuzen, dat uit den mond der Maas eenige schepen voeren, den steven richtend naar verre landen, op hoop van zegen. Op het dek van een der schepen stond een negenjarige knaap aan vaders zij. En, terwijl het scheepje, dansend op de baren der Noordzee, zich al meer en meer verwijderde van Holland's blanke duinen, staarde die knaap naar den toren van Den Briel, die daar uitstak boven de duinen van Oost-Voorne.

Aan den voet van dien toren wist de knaap het nederig huisje, waar hij geboren was.

Die knaap was Maarten Harpentsz. Tromp, die als negenjarige scheepsjongen zijn vader vergezeldde op de zee.

Die toren was voor den scheepsjongen het laatste teeken van de kust, toen vader's schip zich al meer en meer verwijderde.

De knaap zou mán worden, zou een naam krijgen, die weerklank vond onder alle zeevarende natie's van dien tijd.

En eenmaal zou die oude toren, aan wiens voet de latere zeeheld als kind had gespeeld, hem begroeten met geklinkklank van zijn metaal, en zouden zijn klokken de glorie uitroepen van den held van Duins en zouden van zijn omgang de vreugdevuren hoog oplaaieren, ter eere van Bestevaer Tromp, die onder de Engelsche kust den Spanjaard sloeg.

Op den roden van Oogstmaand 1653 echter zouden het rouwklanken zijn, welke de klokken van Brielle's toren uitzonden over het land van Voorne en over de breede vlakte van de Maas, om het volk te melden, dat het zijn grooten zeeheld verloren had in den bloedigen slag bij Ter Heijde.

Van nog een anderen zeeheld is de geschiedenis nauw verbonden aan die van Brielle's ouden toren.

We bedoelen den doldriesten, den onversaagden Witte Cornelisz. de With.

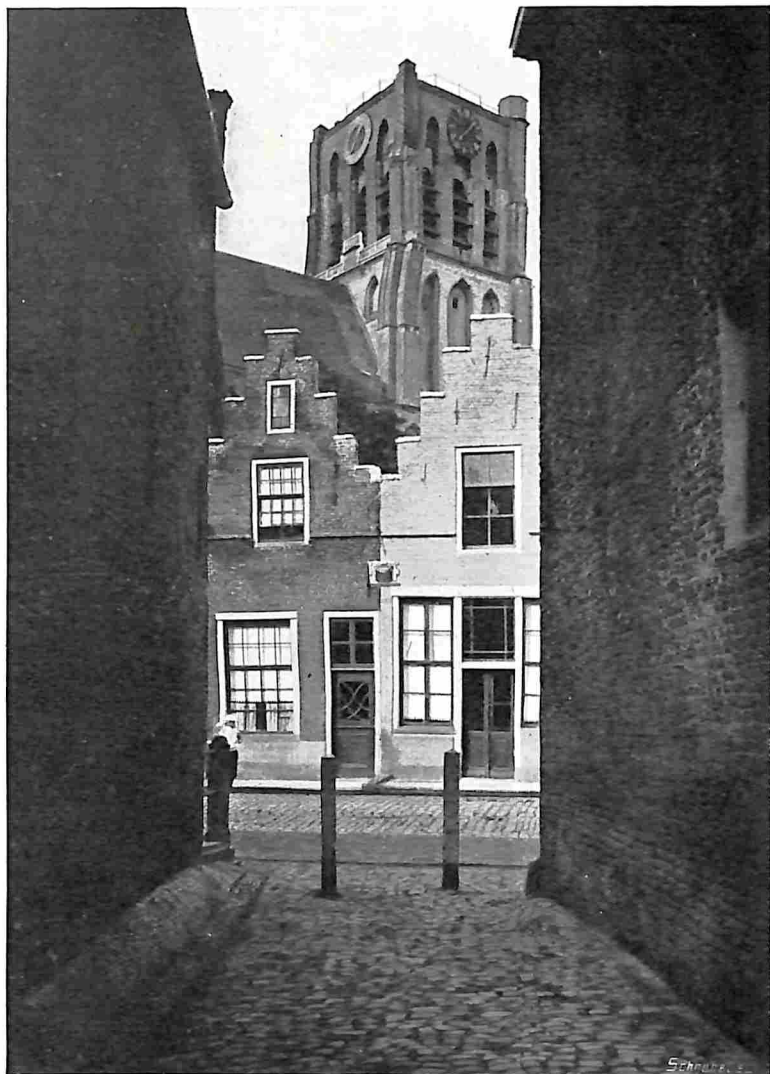
Ook hij voer, en wel als 16-jarige jongen, het Brielsche zeegat uit, als een „verworpeling aan wal”.

Maar ook hem hebben de klokken van dien toren begroet, toen hij als admiraal „Vechtgraag” deelde in den roem van Tromp.

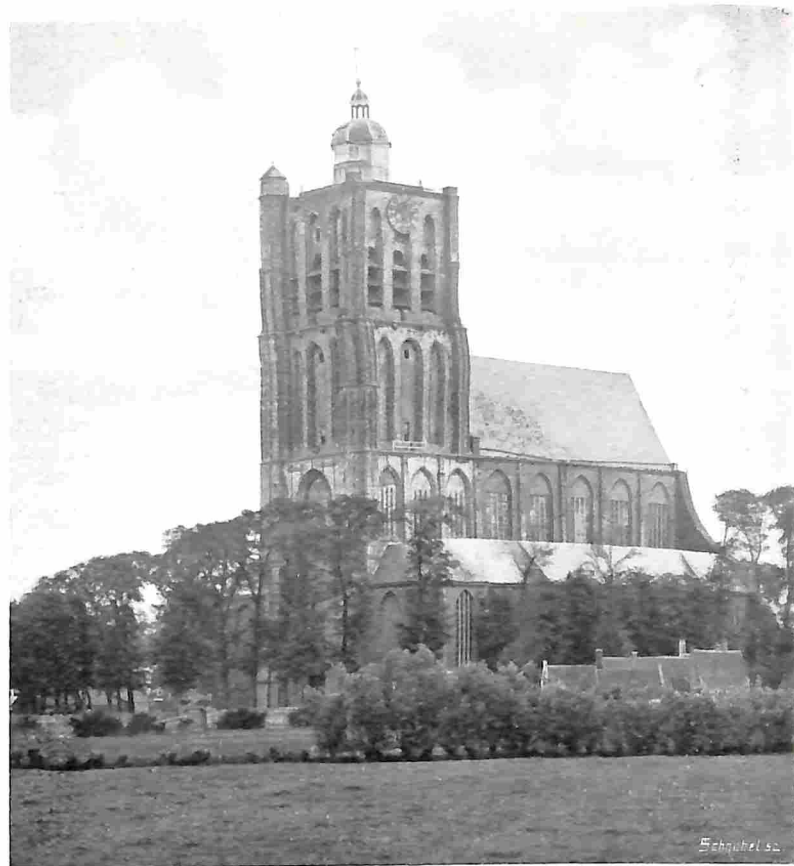
In zijn weinige dagen van landrot werd de With tot diaken benoemd in de kerk aan den voet van dien toren, maar het vaderland riep hem weer naar de zee, die zijn daden zou aanschouwen, tot hij in de Sont den heldendood stierf.

Op een Novemberdag van het jaar 1688 besteeg een vorstelijke vrouw de trappen van den St. Catherine-toren van Den Briel.

Het was de koninklijke dochter van Jacobus II, Maria Stuart, die op dien dag van haar Prinselijken gemaal in het stedeke afscheid had genomen voor diens tocht naar Engeland, waar hij een koningskroon veroveren ging.

GEZICHT OP DE KERKTOREN TE BRIELLE.

DE KERK TE BRIELLE.

Diep onder den indruk van dit afscheid begaf de prinses zich naar het bedehuis, om daar den dienst bij te wonen, waarna zij den toren beklom. „Toen de godsdienstoefening was afgelopen,” zoo schreef de prinses later, (Prof. Jorissen: Willem III), „besteeg ik den toren, in de hoop iets van de vloot te ontdekken, maar, ofschoon hij 315 trappen hoog was, kon ik niets meer van de vloot zien.” Zal ook niet Willem III vanaf zijn schip het oog gericht hebben op dien steenklomp, aan welks voet hij zijn trouwe gade achterliet?

Wanneer de eerzame Briellenaar bij zomervond op zijn stoepje zit, met het gezicht op den St. Catherine-toren, die daar massaal oprijst tegen het Westervandendood, dan mag hij zijn kinderen gaarne vertellen van den „Franschen tijd”. Hij, de vader van thans, heeft het gehoord van zijn vader en grootvader, hoe op den 1sten April van het jaar 1813 de moeders en kinderen in de kelders zaten, angstig luisterend naar het gebulder der kanonnen, die de Fransche commandant had doen plaatsen op de markt; hoe de vaders en broeders samschoolden op de wallen, elkander wezen op den ouder toren, waarvan, eer de avond viel, het Oranje weer wapperen moest; hoe die dappere schaar toen door sloppen en stegen was gesneld naar het stadhuis, om dáár vanuit de ramen de Franschen te bestoken.

Zóó heeft Den Briel zich zelf vrij gevochten en het zal den dorpers van Voorne als een wonder geweest zijn, toen zij in den morgen van den 2den December het Oranjedoek weer zagen wapperen van den toren, als een blijde boodschap, dat Den Briel weer vrij was.

.....
Ongeveer vijf mijlen binnen de duinen van Voorne verheft zich de Catherine-toren.

Zóó dicht gelegen aan de zee en aan de rivier, die eeuwen lang de handelsweg was van Neerland's eerste koopstad, was de toren aangewezen om te worden een baken voor den zeeman.

Jaren lang hebben dan ook vanuit zijn glazen koepel de lichten gestraald, die bij nacht den zeeman leidden.

Maar toen de Maas verzandde en het vernuft van Caland Rotterdam een nieuwen weg naar zee baande, lag de Geuzenveste met haar grijzen toren spoedig verlaten aan den verzanden mond der Maas. Ja, het scheen wel — voor een vijftiental jaren, — of dat oude monumentale gebouw met zijn roemvolle historie, geheel zou ondergaan.

Langzaam maar zeker knaagde de tand des tijds aan zijn romp.

Maar — vervallen tot een ruïne, neen, dat zou hij niet.

De bekende Brielsche archivaris, wiens talrijke geschriften de glorie van de oude Geuzenstad hoog houden, zou dit voorkomen.

In een kernachtige brochure, waaruit ook wij zooveel leerden van de geschiedenis van den St. Catherine-toren, heeft deze historicus een bede om hulp gericht tot het vorstenhuis, de regering en de natie.

Die bede bleef niet onverhoord.

Na een gunstig advies van den rijksadviseur verleende de regering steun, terwijl het nog ontbrekende met andere bijdragen werd aangevuld.

Zoo werd het monumentale gebouw geheel gerestaureerd en heft de grijze toren thans weer fier zijn transen boven de roode daken van de oude Geuzenveste.

J. J. MOERMAN.